
Otteen saaja:
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Otteen antopäivä:

16.5.2017

2017/312/331

**36 § OKM LAUSUNTOPYYNTÖ LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYS
EDUSKUNNALLE LAIKSI PERUSOPETUSLAIN VÄLIAIKAISESTA
MUUTTAMISESTA - TOISEN KOTIMAISEN KIELEN KOKEILU**

Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta 36/10.5.2017

Liite 19e

OKM:n lausuntopyyntö liitteineen

Opetus ja kulttuuriministeriö pyytää lausuntoa liitteenä olevasta hallituksen esityksen luonnoksesta ja siihen liittyvistä valtioneuvoston asetuksista.

Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi 2015-2019 mukaisesti kieltenopiskelua lisätään ja monipuolistetaan ja mahdollistetaan alueellinen kokeilu kielivalikoiman laajentamisesta eduskunnan hyväksymän ponnem mukaisesti.

Ministeriö pyytää tiivistämään lausunnon päätteeksi keskeisimmän sisällön lyhyesti (max 1 sivu) otsikolla "Lausunnon keskeinen sisältö". Lausuntoyhteenveto julkistetaan OKM:n internetsivuilla.

Lausunnot pyydetään viimeistään 5.6.2017.

Lausunto:

Kielten osaaminen, myös ruotsinkielen, on tärkeää ja hyödyllistä, sillä se on toinen Suomen kansalliskieli. Sanaa "pakkoruotsi" käytetään usein ja siitä syntyy negatiivinen asennoituminen, sillä samalla tavalla englanninkielen opiskelu on pakollista, mutta emme kuule sanaa "pakkoenglanti".

Moniko tietää nuorena, että tarvitseeko ruotsinkieltä esimerkiksi tulevaisuuden ammatissaan? Ruotsinkielen osaamisesta on apua, jos haluaa lukea vaikkapa saksaa, norjaa, tanskaa tai islantia, sillä ne ovat sukulaiskieliä. Vaikka ruotsinkieli poistettaisiin perusopetukses- ta, se tulisi jatko-opinnoissa vastaan.

Kokeiluun osallistuminen olisi vapaaehtoista v. 2018 aloittaville 5-6.- luokan oppilaille. Kokeilu kestäisi heidän oppivelvollisuutensa loppuun saakka eli 4-5 vuotta. Oppilaille tulee kertoa kaikki ne vaikutukset, mitkä seuraavat mahdollisesti siitä, että he eivät valitse tätä toisen kotimaisen kielen opiskelemista.

Luonnoksessa jätetään kuntien / koulutuksen järjestäjien vastuulle kielitaitovaatimuksista ja jatko-opintojen vapauttamisista kertominen sekä virkakielen asettamat esteet ns. virkaan valitsemisten osalta. Tämä tulee aiheuttamaan eriarvoisuutta ja epätietoisuutta: Miten au-ki ja miten pitkälle kukin kunta / koulutuksen järjestäjä kertoo vaikutukset? Selkokielellä sanottuna ruotsinkielitä osaamattomat jäävät huonompaan asemaan ja se haittaa heidän virkaan valitsemista myöhemmin. Ruotsinkieli on myös yksi Euroopan unionin virallisista kielistä.

Toisaalta on mainittava, että kokeiluesitys on ristiriidassa opetushallituksen myöntämiin avustuksiin, joilla kielen oppimista pyritään varhentamaan ja kehittämään. Tätä avustusta myös Lieto haki, sai ja sitoutui toteuttamaan. Vapaan sivistystyön varaan ei voi jättää kielitaidon paikkaamista myöhemmin, koska tarjontaa ei välttämättä edes ole ja opistoverkko on hyvin erilainen kuin lähikouluverkko. Aikuisena opiskeleminen vaatii enemmän itsekuria ja erityisjärjestelyjä, varsinkin jos on esimerkiksi perheellinen.

Luonnoksessa todetaan, että kokeiluun osallistuvien kustannukset saattavat hieman kasvaa. Kustannukset kasvavat varmasti ja tässä tilanteessa, jossa valtakunnassa on meneillään isot rakenteelliset muutokset, epätietoisuus kustannusvaikutuksista ja muista seurauksista ovat haasteellisia. Uudet opetussuunnitelmat otettiin käyttöön 1.8.2016 ja niiden osalta digitalisaatioaloihiineen riittää vielä paljon työtä.

Myöhemmin ruotsinkielen osaamisen hankkiminen jää siis henkilön itsensä kustannettavaksi. Usein yliopisto-opinnot myöhästyvät jo nykyisin siksi, että ruotsinkielen opinnot ovat suorittamatta. Pikemminkin pitäisi kannustaa siihen, että virkaan vaadittavat ruotsinkielen opinnot ja kielten yleisopinnot suoritettaisiin välittömästi jatko-opintojen alkaessa, kun esim. yleissivistävän opetuksen aikana hankitut kieliopinnot ovat vielä hyvässä muistissa.

Kuntien kouluverkko aiheuttaa myös rajoituksia, jotka myös luonnoksessa todetaan. Liedossakin on kokeiltu kielten etäopetusta 2013 - 2017, mutta tietotekniset yhteydet ymv. ongelmat karkottivat etäoppi-joita. Tyytymättömyys etäopetukseen kasvoi ja tyytyväisyys lähiope- tukseen lisääntyi. Mikäli väliaikaisia ryhmiä perustettaisiin joihiinkin kouluihin, se aiheuttaisi mm. Liedon kunnan tyyppisessä, kuntaliitok- sen myötä vielä yhä laajenneessa kunnassa, taksien ajamista ristiin rastiin, lukujärjestysongelmia sekä uusia pieniä ja kalliita kieliryhmiä lukiossa, jotta tämä väliaikainen kielijatkumo voitaisiin taata. Vaiku- tuksia syntyisi merkittävästi myös opettajarakenteeseen. Virkoja muuttuisi jopa tuntiopettajuuksiksi.

Liedossa saatiin avustusta opetushallitukselta 6.3.2017 nimenomaan ruotsinkielen ja englanninkielen opetuksen varhentamiseen ja kehittämiseen esi- ja alkuopetuksessa. Eräs seikka, josta tutkijat näyttävätkin olevan yhtä mieltä on se, että nuoremmat oppijat omaksuvat vaivattomammin syntyperäisen kaltaisen aksentin. Jotkut tutkimukset jopa esittävät, että ellei kielelle altistuminen tapahdu nuorena, oikean aksentin oppiminen on lähes mahdotonta. Opettelu lapsilla ei ole niin tietoista kuin aikuisilla, mutta oppiminen tapahtuu luontevasti kaiken muun puuhan ohella.

Kieliohjelman väliaikainen muutos ei ole siis mikään kustannuksiltaan ja järjestelyiltään pieni asia. Tällä hetkellä valtakunnallisen tuntijaon mukaan ruotsinkielen opiskelu aloitetaan 6.-luokalta. Mikäli kieliohjelmaa halutaan todellisesti laajentaa, on ministeriön syytä kohdentaa lisärahoitusta kunnille 4.-luokalta alkavaan A2-kieleen, mikä voidaan sujuvasti toteuttaa rikkomatta juuri käyttöön otettua valtakunnallista tuntijakoa. (A1 ja B1 ovat ns. pakollisia kieliä 2 lk- ja 6 lk- ja A2 ja B2 vapaaehtoisia kieliä 4 lk- ja 8 lk-).

Lausunnon keskeinen sisältö tiivistettynä:

- Mikäli kieliohjelmaa halutaan laajentaa pitkäjänteisesti, valtion tulee osoittaa resurssit yhdenvertaisesti kuntien valtionosuudessa → lisätään valinnaisten kielten mahdollisuutta kaikkiin kuntiin → laaja kielitaito avaa yhä enemmän ovia kansainvälistyvässä maailmassa → A2 kielten kehittäminen kokonaisuutena
- Mikäli kokeilu aloitetaan jo 5.-luokalta, se tarkoittaisi tuntikehykseen väliaikaista lisäystä 1 vvh / kieliryhmä (5-6.-luokan oppilas nuori tekemään aidosti valintaa, jolla on pitkäaikaisia vaikutuksia)
- Nyt esitetyllä tavalla eriarvoisuus lisääntyy ja vaatii kunnilta taloudellisia resursseja sekä opiskelijoiden henkilökohtaista panostusta (riippuu kuntien / opiskelijoiden varallisuudesta) ja jatkoopinnot viivästyvät edelleen esim. korkeakouluissa (vrt. OPS).
- Myöhemmin hankitun ruotsinkielen taidon kustannukset jäisivät henkilökohtaiselle vastuulle
- Ruotsinkieli on myös EU:n virallinen kieli → urarajoitukset EU / kotimaa → Kielilakimuutokset
- Luonnos on ristiriidassa kielten kehityshankkeiden kanssa (mm. ruotsinkielten opetuksen varhentaminen)
- Tuntijakoon tulisi jälleen muutoksia, kun juuri otettiin uusi tuntijako käyttöön (OPS =opetussuunnitelma 2016)
- Paljon rakenteellisia uudistuksia jo nyt meneillään yhtä aikaa, joista voi aiheutua kunnille odottamattomia lisäkustannuksia (riskit huomioitava)
- Vaikutukset kuljetuksiin ja opettajarakenteeseen lukioon saakka (pienet ja kalliit ryhmät, kouluverkon koko, kunnan pinta-ala, kieli-jatkumo, virkojen muuttuminen tuntiopettajuuksiksi jne.)
- Valtioneuvosto päättää aina perusopetuksen valtakunnalliset tavoitteet ja tuntijaon. Niiden mukainen OPS otettiin käyttöön

1.8.2016 alkaen. Tavoitteena oli entistä osallistuvampi, liikkuvampi, luovempi, eriarvoisuutta vähentävä ja kielellisesti rikkaampi koulu.

- Koulutuspolitiikassa tarvitaan pitkäjänteistä suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Parhaaseen tulokseen päästään esim. osoittamalla kunnille yhdenvertaiset resurssit A2-kieliohjelman laajentamiseksi rikkomatta tuntijakoa ja aiheuttamatta kunnille ennakoinnottomia kuluja. Hallituksen esitys vaatii selvästi lisävalmistelua.

Valmistelijat:

Toimialajohtaja Laila Mäkelä, johtava rehtori Teppo Vähä-Mäkilä, hallinto- ja talouspäällikkö Seija Piiparinen, rehtorikokous ja opettajien kommentit 3.5.2017

Toimialajohtajan ehdotus:

Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta antaa oheisen lausunnon opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunnan päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Lisätietoja antaa: Toimialajohtaja Laila Mäkelä p.050-414 6227
Täytäntöönpano: sähköisesti kirjaamo@minedu.fi sekä word-muodossa: perusopetus@minedu.fi

Asianmukaisesti allekirjoitetusta ja tarkastetusta sekä säädetyllä tavalla edeltäpäin ilmoitettuna aikana 16.5.2017 kunnan internetsivuilla yleisesti nähtävänä olleesta pöytäkirjasta otetun otteen oikeaksi todistaa

Liedossa 16.5.2017

Koulusihteeri

Sari Uttula
